

VILNIS

LIETUVIŲ LIAUDIES LAIKRAŠTIS
LITHUANIAN NEWSPAPER
3116 So. Halsted St., Chicago, Ill. 60608
Telefonas: [312] 842-7325

VOLUME LXVIII Nr. 11

KETVIRTADIENIS, GEGUZĖS (MAY) 26, 1988

KAINA 25 c.

Kasdien

**Dukakis ir Jacksonas
Juos įtikinti sunku
Dėl civilinių teisų
Suglaudę eiles pirmyn!**

Pirminių rinkimų kampanija tebevyksta. Daugiausia žmonėms dėmesio kelia demokratai kandidatai, — Michael Dukakis ir Jesse Jackson. Abudu save pristato liberalais, abu žada vidaus ir užsienio politikoje permainų, jeigu vienas ar antras bus išrinktas prezidentu.

Nors jiedu abu šneka kaip liberalai, bet vienas nuo antro politiniu atžvilgiu skiriasi. Pasak Jacksono, jeigu Dukakis rinkimus laimės, bandys reagonizmą suvaldyti, pažaboti. Jeigu jis laimės, tai bandys jį pakeisti. Kuom pakeistų — nepasakė.

Imigracijos ir Naturalizacijos departamento apskaičiavimu, iki gegužės 4 dienos amnestija pasinaudojo tik apie du milijonai nelegaliai gyvenančių šioje šalyje žmonių, o daugiau kaip keturi milijonai negalėjo ar pabijoję registruotis.

Pastarieji beveik visi vargo žmonės. Jie gyvena rūsiuose, skurdžių rajonų lauzuose, slaptai dirba už pupelių skardinėlių ir šaukštų lajus. Anot sen. Edward Kennedžio, jie neskaito laikraščių, beveik neturi draugų, bijo dažniau pasirodyti viešai gatvėse, meturi normalių kontaktų su pasauliu.

Juos įtikinti, kad amnestija nėra pinklės juos susekti, nėra lengva, kai beširdžiai darbdaviai yra juos nužmoginę.

Kai Amerikos liaudis yra įvairių etninių bei rasinių grupių mišrainė, civilinių teisų įstatymai yra labai jausmingi. Už juos buvo kovojama nuo seno, ir tebekovojama. Kiek žymesnis laimėjimas, garantuojantis rasinę lygybę atsiekta tik 1976-aisiais metais.

Bet štai! Aukščiausiasis teismas 5 balsais prieš 4 nutarė šį įstatymą pertvarkyti. Ką turi galvoje prez. Reagano plauko Aukščiausiojo Teismo tie 5 teisėjai, komentarus nereikia.

Pažangioji liaudis rimtai susirūpinusi, jog labai galimas daiktas, kad kova už civilines teises dar labiau paaštrės.

Gaila, kad Amerikos pažangiųjų lietuvių seniausias laikraštis „Laisvė“ baigė dienas ejęs. Baigė dienas ejęs ne dėl to, kad pristigo skaitytojų ir subankrutavo kaip kitų srovių lietuviški laikraščiai subankrutavo, bet dėl to, kad išseko kadrai jį leisti. Jeigu tebebūtų gyvas velionis A. Bimba, R. Mizara ir kiti, laikraštis klestėtų, kaip anksčiau klestėjo.

Laikraščio administracinė Direktojų Taryba laiškė skaitytojams ragina pereiti skaityti „Laisvės“ brolišką laikraštį „Vilni“. Tenka laukti, kad laisviečiai ir vilniečiai skaitytojai suglaudę eiles garan-

Šilutėje prieš 120 metų buvo įkurtas pirmasis knygynas. Pernai rajoninis knygynas pardavė knygų už 307 tūkstančius rublių.

A. Aleknavičiaus nuotraukoje Šilutės knygyno prekybos salė ir pardavėjos.

DRAUDŽIA TURĖTI DABARTĮ

„Jie ieškojo savo Memelio, ršdami sovietinį miestą lietuvišku Klaipėdos vardu“, — cituoja K. Baronas „Drauge“ (1987, lapkričio 10) iš milijoniniu tiražu leidžiamo „Bild am Sonntag“, išspausdinusio savo bendradarbio straipsnį apie Klaipėdą, trečią pagal dydį Lietuvos miestą. Jo autorius su grupe vokiečių, kilusių iš tarybinio Pabaltijo pajūrio rajonų, apsilankė vietose, kurių atminimą jautriai saugo. Suprantamas šių žmonių noras apsilankyti brangiose jiems vietovėse. Natūralu ir tai, kad per tiek metų čia įvyko didžiuliai pasikeitimai. Gyvenimas nestovi vietoje.

Tai, ką sužinojo apie Klaipėdą, ką čia pamatė užsienio turistai? Ogi beveik nieko. Bent jau taip nušviečia K. Baronas: yra „Klaipėdos“ viešbutis su 400 lovų, gražus parkas, pasipuošęs daugiau kaip šimtu skulptūrų, paminklas kritusiems raudonarmiečiams, „Baltijos“ laivų statykla. Dar restoranas su žaidimų automatais „Meridianas“, besisupantis ant Danės bangų, yra „keli restauruoti namai“, dar dirbama prie teatro pastato. Daug namų „prašosi“ dažų. O štai klaipėdiečių apibūdinimas toks: gyventojai nesmalsauja net pamatę vakarietiški apsirėngusius turistus tikrais odiniais švarkais. Labai mėgsta alų, kurį maukia be perstojo, kad net jo pritrūksta. Pagaliau įsigudrinta pateikti net neteisingas miesto charakteristikas. Taigi paties K. Barono ir suklaidintųjų dėmesiai...

Apie 200 000 gyventojų turintis Klaipėdos uostamiestis užima 6 706 ha teritoriją, kurioje 1 914 ha mišku. Danės kairiajame krantuos, kad ir „Vilnis“ nesubankrutuotų, kaip subankrutavo „Keleivis“, „Naujienos“ ir daug kitų atžagareiviškų laikraščių.

Todėl, mielieji skaitytojai, suglaudę eiles pirmyn!

S. J. Jokubka

te, prie žiočių, prasideda senamiestis, o dešiniajame krante — naujamiestis, kur prekybos uostas, valstybės saugomas Girulių parkas. Rytinėje Klaipėdos dalyje išaugęs Joniškės pramoninis rajonas. Smeltėje — žvejybos uostas ir su juo susijusios pramonės įmonės. Garsūs gamybiniai susivienijimai „Syrius“, „Trinyčiai“, „Šatrija“, „Kova“, „Klaipėda“, „Pajūris“ ir kt. Mieste gaminama apie 13 procentų Lietuvos pramonės produkcijos, Klaipėdos žvejybos laivynas sugauna apie 4 procentus visų Tarybų Sąjungoje sugaunamų žuvų. Šio dešimtmečio viduryje 30 bendrojo lavinimo mokyklų mokėsi 25 500 mokinių, 8 vidurinėse profesinėse technikos mokyklose — 5 200 mokinių, 6 specialiose vidurinėse mokyklose mokosi apie 5 000 mokinių. Mieste yra 95 kultūros paminklai: 1 archeologijos, 24 istorijos, 58 architektūros, 12 dailės paminklų ir t. t., ir pan.

Visa tai turistų nedomino, nes jie ieškojo 4-ojo dešimtmečio pabaigos — 5-ojo dešimtmečio pirmosios pusės Memelio, o dar tiksliau — jo dvasios ir, žinoma, jos negalėjo rasti.

Panašus nusivylimas juos ištiko atvykus į Pagėgius (Pogegen), į Šilutę (Heydekrug) ir Tauragę (Tauragegen).

Reikia pasakyti, kad K. Baronas pyktelejo dėl lietuviškų miestų pavadinimų suvokietinimo. Jis irgi supranta, kad 1939 metų pavasario įvykiai Klaipėdos krašte nepasikartos. Nėra tokių jėgų, kurios pasuktų istorijos ratą atgal. Bet kaip tik K. Baronas ir jo bendraminčiai pastarojo momento kaip reikiant nesupranta.

Siame kontekste prisiminė išėivijos rašytojos Alės Rūtos — Nakaitės kelionės į Lietuvą išpūdziai, pirmiau aprašyti „Aidų“ žurnale, o neseniai išleisti atskira knyga. Nidos knygų klubo kukliai išleistame leidinyje Alė Rūta visomis atstumiančiomis spalvomis

Trumpai

— Viešosios nuomonės apklausinėjimo Roper agentūros duomenimis, iš 1,000 apklausinėtų amerikiečių, 84 procentai pasisakė prieš leidimą užsienio kapitalistams Amerikoje pirkti fabrikus bei nejudamąsias nuosavybes.

— Apeliacijų teismas Bostone išaiškino, kad 1983-aisiais metais Hornesijai Allance nedavimas vizos įvažiuoti į JAV buvo pagal įstatymus, neleistas. Nužudyto Čilės prezidento Salvadora Allende našlė tada buvo kviečiama į Kaliforniją skaityti paskaitą žmogaus teisių klausimais.

— Danijos parlamentas nutarė, kad į Danijos uostus būtų draudžiama įleisti turinčius branduolinių ginklų laivus.

— Filipinų sostinėje Maniloje daugiau kaip 15 tūkstančių filipiniečių šturmo prieš vilkinimą žemės reformos.

— Pagal prez. Reagano administracijos siūlymą, kitais metais viešosioms bibliotekoms parama bus perpus sumažinta.

vaizduoja dabartinę Lietuvą. Ak, kad tik skaitytojui ji nepasirodytų patrauklia! Nors pravažiavo, atrodytų, netrupą kelią Aukštaitijos kalvomis, bet rašytojos akies nepatraukė nei naujos statybos, nei kolektyvinių ūkių laukai, nei sutikti žmonės... Tik medžius Anykščių bažnyčios šventoriuje ir paukščius virš bažnyčios kupolų lyg ir pažinusi. O visa kita — svetima, nemiega, nepatrauklia.

Ir tokio charakterio rašinių apie „nesavą“ Lietuvą nemažai spausdinama torontiškųjų „Tėviškės žiburiuose“, monrealiečių „Nepriklausomoje Lietuvoje“, čekagiečių „Laisvojoje Lietuvoje“, kitoje buržuazinės lietuvių išėivijos spaudoje.

Tokių straipsnių autoriai nūdieniniame lietuvių tautos gyvenime bergždžiai ieško praeities reiškinių, jų buržuazinio įprasminimo. Ir čia lietuvių reakcinės išėivijos požiūris nuo vokiškojo revanšistinio iš esmės nesikeičia. Ir tiems, ir kitiems praeitis brangi tiek, kiek garantavo jų asmeninę gerovę, dažniausiai kitų žmonių sąskaita. O kai abipusis interesų objektas sutampa, tada ir atsiranda straipsniai, panašūs į paskelbtąjį K. Barono „Ieškojo Memelio, Klaipėdą surado“.

Ir vokiečių pastebėjimas, kad Klaipėda — „miestas nėra gražus, bet ir nebjaurus“, yra žymiai santūresnis, negu, sakysim, tų lietuvių, kuriuos išėivijos rašytojų draugijos pirmininkas Anatolijus Kairys pavaizduoja knygoje „Kelią į Vilnių“ (Chicago, 1983, 247 p.). Konservatyvaus nusistatymo tautiečiai net premijavo šį romaną. Ir, vadinas, jeigu gyvenimas ar miestas ne toks, koks buvo prieš daugelį dešimtmečių, tai nereikia jų ir tokių, kokie jie šandien... Ateitis tokiame požiūryje neegzistuoja.

Algirdas Kavaliauskas
Istorijos mokslų kandidatas

VILNIS

Lithuanian Peoples' Bi-weekly [659-780]

Published bi-weekly, Thursday, except when preceded by a Holiday,
by the Workers Publishing Association, Inc.
Subscription rates in United States: one year \$15.00; Chicago \$17.00;
Canada, and other foreign countries — \$20.00.

POSTMASTER: Send address changes to the
VILNIS—3116 So. Halsted St., Chicago, Ill. 60608 Phone 842-7325

Second-class postage paid at Chicago, Illinois (U.S.P.S. 659-780)

Turės būti permainų

Nėra abejonės, kad po prezidento rinkimų nebus šalies vidaus nei užsienio politikoje permainų. Netgi, jei ir viceprezidentas George Bush laimėtų rinkimus, irgi būtų šiokių tokių permainų, nes reagonizmui perspektyvų nėra, nes jis perdaug iklimpęs kaip neramioje tarptautinėje politikoje, taip reakcininkais užsikrėtusioje vidaus politikoje. Jeigu bet kuris demokratų kandidatas laimėtų, permains būtų ryškios kaip dienos šviesa, nes kaip Michaelio Dukakio, taip Jesse Jacksono pirminių rinkimų kampanijoje proklamuojamas pažangiasis idėjas liaudis karštai sveikina.

Įsipyko politiškai sąmoningiems žmonėms prezidento Reagano konservatyvioji administracija, ypač jos pro pirštus žiūrėjimas į plintančią narkomaniją, į vegetuojantį švietimą, į žmonių gyvenimo lygio kritimą... Sunerimusi darbo liaudis administracijos abejingumu dėl korporacijų su jų įmonėmis ir kapitalais kėlimosi į neišsivysčiusias šalis pasišienauti didesnių pelnų, kai čia pat namie tūkstančiai žmonių paleidžiami iš darbų. O kur dar benamių, AIDS, perpildytų kalėjimuose kalinių, šalies infrastruktūros griuvimo problemos, apie kurias prezidento konservatoriai garsiai šneka, bet mažai daro toms problemoms išspręsti. Prezidento politika pasipiktinusi liaudis, kad skurdžių armija nemažėja, o milijonierių gausėja kaip grybų po lietaus!

Visa tai politiškai liaudžiai atidarė akis — nuo centro pakrypti į kairę. Pavyzdžiui, kad ir nuosaukesnieji demokratų kandidatai iš pirminių rinkimų iškrito, ir paliko tik du pažangesnieji — Dukakis ir Jacksonas. Nusigrižtančius nuo reagonizmo balsus Dukakis šienauja tūkstančiais. Už juodaodį Jacksoną, nekalbant apie jo rasės žmones, stebėtinai nemažas procentas balsuoja ir baltosios rasės žmonių. Kuris demokratų konvencijoje bus nominuotas kandidatu prezidento postui — ne taip jau svarbu. Svarbu, kad juodviečių proklamuojamos pažangesnės idėjos iki tam tikro laipsnio sukėlė liaudies sukairėjimą.

Į tokią politišką sąmoningumą ir traukiamąsi nuo reagonizmo liaudį pastūtelėjo ir Tarybų Sąjungos užsienio politika, siekianti nusiginklavimo per susitarimą su JAV — mažinti branduolinių raketų arsenalą. Kai M. Gorbačiovas buvo atvykęs į Washingtoną, miestas jį pasitiko kuontuzias-tišksiais iškeltomis raudonomis vėliavomis. Jo susitikimas su žmonėmis bei pasakytosios kalbos tūkstančius amerikiečių stačiai užhipnotizavo, netgi kai kuriuos ir abejingus Tarybų Sąjunga.

Prez. Reagan kelionę į Maskvą liaudis sveikina. Neseniai anglų kalba čia išleista M. Gorbačiovo knyga "Perestroika" tūkstančiai žmonių perka ir skaito.

Todėl nėra abejonės, kad po prezidento rinkimų nebus šalies vidaus nei užsienio politikoje permainų. Ir kaip ženklai rodo, nori ar nenori konservatoriai, tos nusisukančios nuo reagonizmo permains bus, nes žmonės to nori, to siekia aktyviai dalyvaudami pirminiuose rinkimuose.

APIE MINIĄ

Ne paslaptis, kad minios vardu kalbėti labai mėgstame. Tai daryti lengviau, nei kokios nors grupės ar sąjūdžio vardu.

Tad, sakau, šį kartą pakalbėkime apie minią. Ne šiaip sau minią, o tą, kuri patiko rašytojui, buvusiam „Laisvės“, o dabar — „Laisvosios Europos“ bendradarbiui Algirdui Landsbergiui. Šiaip minia, o tuo labiau liaudis, jam, oi, kaip nepatinka!

Šį kartą minia Algirdui Landsbergiui patiko. Jis jai net paskyrė išsistą tiradą eilinėje „Laisvosios Europos“ laidoje. Taigi:

„Ir... minia artistų, menininkų, šokėjų, liaudies meistrų, dainų švenčių dirigentų, architektų, restauratorių, ir tie neminimi, dažnai netgi pasiaukojantys etnografinių sambūrių steigėjai, tautosakos rinkėjai, Lietuvos istorijos saugotojai... visa ta taikinga kultūrinė armija aukodamasi, ant savo dažnai kruvinių pečių, išnešė ir ištausojo lietuvių kultūrą, išsaugojo gyvąją jos ugnį“.

Ši minia, kaip jau minėta, Landsbergiui patinka. Patinka ji ir man — kaip bet kuriam kitam lietuviui. Tačiau čia yra pakastas di-

deus KODEL?

Algirdui Landsbergiui ji patinka todėl, kad jis nemėgsta dabartines Lietuvos. Jis visą šią „taikingą kultūrinę armiją“ nori priešpastatyti dabartinei Lietuvai, jos santvarkai, jos požiūriui į kultūrą, meną, istoriją. O tai jau elementari politinė demagogija! Juk faktas yra tas, kad ši „minia“ kaip tik todėl ir gali dirbti, kurti, trūsti, kad Lietuva yra tokia, kokia yra, o ne tokia, kokios norėtų Algirdas Landsbergis. Kur buvo ši kūrėjų „minia-armija“ ikikarinėje Lietuvoje?

Taip, joje būta entuziastų, joje būta šviesuolių — tik bėda, kad labai jau nedaug.

Kitas įdomus klausimas: kodėl neminima, iš ko ir kaip gyvena ši kūrėjų „armija-minia“? Ogi didžia dalimi iš... valstybės kišenės, iš jos dotacijų pačioms įvairiausiomis kultūros įstaigoms. Manau, nereikia būti Einšteinu, norint suprasti, kad ir Dainų šventės už kelis rublius nesuruošti, ir etnografinių ekspedicijų nesurengsi, ir tie patys dirigentai nekrenta nuo medžių kaip prinokę obolai — juos ruošia VALSTYBĖ. Ta pati

TASS-o nuotraukoje Valstybinės V. Lenino bibliotekos rūmai Maskvoje. Biblioteka viena didžiausių pasaulyje. Jos fonduose beveik 30 milijonų knygų, žurnalų, laikraščių komplektų, žemėlapių, įvairių dokumentų daugiau kaip 200 pasaulio kalbomis.

Sunku būti žmogumi, dar sunkiau — tauta

Noras būti tauta yra sunkus darbas: jis uždeda ir kiekvienam žmogui, ir visuomenei daugybę pareigų. O žmogus iš prigimties linkęs į lengvą gyvenimą, ir jeigu yra bent mažiausia galimybė, jis linkęs nebūti ir žmogumi.

Mes sėdim štai čia, vaikštom su savo sąnariais ir kitais kūno padargais, apsigobę prašmatniais apdarais ir jau manom: sėdim, vaikštom žmonės. O iki žmonių mums ne sykį dar labai ir labai toli. Žmogus yra tiek žmogus, kiek jis stengiasi nebūti toks, koks yra dabar, kiek jis stengiasi būti didesnis, geresnis — kitoks, negu yra dabar. Mano žmogiškumas yra ne mano asmenybėje, o mano siektinybėje, tame, kiek aš kiekvienu momentu, kiekvieną sekundę stengiuosi pakilti virš savęs.

Lygiai tas pat yra ir su tauta. Susirašėm į pasus, kad esam lietuviai — ir jau manom esą. Ir tauta, kuri susideda iš mūsų, manom esant lietuvių tauta. Labiausiai paplitęs požiūris, kad mūsų tauta buvo amžinai, ir užtenka tau susitapatinti su ja — jau ir išspręstos ir tavo, ir jos tautiškuomo problemos.

O juk nė viena tauta nėra duotybė. Tautų nebuvo iki naujųjų amžių, galbūt nebus ir ateityje. Bet kas bus vietoj šiandieninės tavo tautos, priklausau nuo to, ką tu apie ją galvosi ir ką tu iš jos darysi, eidamas į tą ateitį.

Tauta, kad ji galėtų pasivadinti tauta, turi atlikti milžinišką kuriamąjį darbą, iš sinkretiškos etnos masės išskeldama istisą griežtai diferencijuotą kultūros pasaulį.

valstybė, kuri taip nepatinka Algirdui Landsbergiui.

Galima dar pridurti, kad pagrindinė šios „minios-armijos“ atstovų masė gyvena gerai, net labai gerai. Ir nėra „kruvinių pečių“... Kas be ko, būna nesuprastų, persistengusių, pasitaiko ir piktavalių, gražias idėjas ir puikias galimybes norinčių panaudoti anaiptol ne kilniems tikslams. Tačiau kalbėti apie „kruvinius pečius“, atleiskite, paprasčiausiai juokinga.

...Vėl pritariu Algirdui Landsbergiui, kai jis teigė:

„Visiems jiems jaučiu nuolankią pagarbą ir gilų dėkingumą. Nedaugelis mūsų čia, išėivijoje esančių, galėtų užmokėti tokią brangią kainą ir taip pasiaukoti“.

Ką gi, dėl mano minimo A. L. pagarbos ir dėkingumo Lietuvos kūrėjams aš drįščiau nuolankiai suabejoti: kiek teko girdėti jo kalbų per radiją ar matyti atspausdintų straipsnių — nėra tos pagarbos nei Lietuvai, nei jos kūrėjams. Beje, tą sakau tik tarp kitko, tai „nedaro pagados“. Na, o kas link išėivijos kūrėjų — de-ja, jie stokoja paprasčiausių sąlygų...
Stebėtojas

Kad galėtų būti tauta, visuomenė turi turėti viską nuo primityviausių kultūros formų iki aukščiausių savistabos, savivokos ir savi-kontrolės sugebėjimų, ji turi turėti galimybę save valdyti, save taisyti. Dažnai atrodo, kad iki to dar net neateina mūsų mintys. Užtat mes taip mielai kiekvienas norim būti auklėjamas, norim, kad mūsų reikalus spręstų kas nors kitas, tikėtai ne aš pats, norim, kad mums kas padėtų tai, ką tikrai privalom padaryti patys. O kas mums davė šitą teisę, jeigu prisipažįstam, jog žmogiškėjimas yra pagrindinė žmogaus pareiga? Ar atliekam mes savo pareigas kitiems, jeigu nesuitvarkom savyje, aplink save, savo žemėje? O juk tikėtai tada, kai šitai padaryta, kai matai, ko isties nepajėgi, gali galvoti apie pagalbą, apie teisę į pasaulio bendrijos paramą! Kol pats neatliksi pareigos žmogiškumo tapimui savo žemėje ir savyje — žmonių bendrijos paramos tu nė neturi teisės tikėtis, ne tik reikalauti. Tauta kaip neformalus pirminis žmonių bendrumas (formalus — valstybė) kuriamas, kad galėtų išaugti elementari, pradinė-etninė, nacionalinė kultūra. Sunku ir sudėtingas bendravimo su kitų tautų žmonėmis menas — jau paskui, jau tik iš to seka.

Nėra žmogui gyvenimo, jeigu jis nėra tautos žmogus.

Romualdas Ozolas

Trumpai

— Amerikoje dar yra 11 valstijų, kuriose nėra būtina turėti automobilio apdraudos, Ilinois valstija viena jų. Valstijos sekretorius Jim Edgar pūselėja viltį, jog šiemet valstijos seimelis užgirs įstatymo projektą, verčiantį automobilistus savo automobilius apsidrausti.

— JAB buvo pageidavusios uždaryti Palestinos Išlaisvinimo Organizacijos (PLO) misiją prie Jungtinių Tautų. Pasaulinis teismas pasisakė prieš JAV užmačią jas uždaryti.

— Prez. Reagan administracija pranešė Kongresui, jog šiemet užsienio šalims ginklų parduos už daugiau kaip \$15 milijonų. Tai yra \$3.3 bilijono daugiau negu praeitais metais pardavė.

— Nežiūrint, kad prezidentas ketina vetuoti, atstovų butas užgėrė įstatymo projektą, kad numestomis atominėmis bombomis ant Nagasaki ir Hiroshimos apsiginti amerikiečiai kareiviai Japonijoje būtų šelpiami, kurie pašalpos reikalauja.

— Pavyzdžiui vykstančiais kituose miestuose debatais, Clevelando taikos šalininkai irgi buvo surengę debatus apie vykstančią "perestroiką" Tarybų Sąjungoje.

Vilnis, 1988 m. gegužės 26 d.

Ką pasakoja laiškai

Ne pirmą dešimtmetį triūsdomas spaudoje, radijuje — vis labiau įsitikinu: skaitytojų ar klausytojų laiškai — tai tikras laikmečio veidrodis. Jis atspindi ir nuoširdų žmonių požiūrį į žurnalistų darbą, ir į gyvenimo įvykius, ir į santykius tarp žmonių.

O kai kalba apie laiškus, kuriuos gauna Vilniaus radijo laidų užsieniui redakcija — tai jie ir santykių tarp tautų atspindys. Pats geriausias to įrodymas yra tai, kad per keletą pirmųjų šių metų mėnesių mes gavome tiek laiškų, kiek paprastai gauname per pusmetį.

Daugelį jų autorių komentuoja mūsų laidas, sutinka su jomis, reiškia pageidavimus ir natūralu, kad išsako kritinius samprotavimus. Svarbiausia jų laiškuose: mūsų klausytojai pastebi, kad pasikeitęs pats mūsų požiūris į gyvenimą ir jo reiškinius, pastebi nepalyginamai atviresnį mūsų balsą.

Taip, pavyzdžiui, japonas Koji Kuvakara rašo:

„Tarp kitko, lyginant su programomis, kurias transliavote prieš keletą metų, aš jaučiu labai skirtingą atmosferą. Ar tai irgi „perestroikos“ rezultatai?“

Be abejo, taip. Beje, apie persitvarkymą mūsų visuomenėje... Apie jos demokratėjimą rašo daugelis įvairiausių tautybių mūsų klausytojų iš daugelio pasaulio šalių. Man šia prasme įdomus Anglijos piliečio mr. Bates, (iš Chaddesden, Derby) laiškas. Jis pažymi:

„Prieš keletą metų aš klausiausi jūsų programą, tačiau man jos pasirodė neįdomios, kadangi susidarė įspūdis, kad viskas Tarybų Sąjungoje yra geriausia pasaulyje. Ir visi žmonės yra laimingi 24 valandas per parą. Tai buvo, aišku, nonsensas, kadangi kiekvienas šalis turi savo trūkumų. Dabar man jūsų programos atrodo labiau įdomios, atvires, draugiškos.“

Be abejonės, tai malonus komplimentas, nors ir nenorėčiau visiškai sutikti su mr. Bates, kad mes anksčiau gyvenimą vaizdavome tik rožinėmis spalvomis. Tačiau, kaip rodo panašūs laiškai, tų spalvų būta.

Ir dar viena labai įdomi kategorija laiškų. Juos rašo lietuviškos kilmės žmonės, kartais jau svetimai skambančiomis pavardėmis. Jiems savo kilmės šaknis te-

vų ar protėvių žemėje primena mūsų laidos anglų kalba. Tokių laiškų padaugėjo. Kai kurių jų autoriai rašo norį apsilankyti Lietuvoje, pramokti lietuviškai. Beje, susidomėjimas lietuvių kalba pasaulyje didelis. Tą teigiu, nors, skaitydami jūsų lietuviškus laiškus, surandu daug nusiskundimų dėl pavojaus lietuvių. Tačiau... Mūsų anglų kalbų klausytojams pageidaujant, pradėjome tose laidose transliuoti... lietuvių kalbos pamokas. Dabar tai viena populiariausių mūsų laidų sudėtinė dalis — ją itin dažnai laiškuose mini ir japonai, ir anglai, ir amerikiečiai, ir vokiečiai. Taigi gal viskas priklauso nuo gerų ir nuoširdžių norų. Čia kalbu apie lietuviškos kalbos propagandą pačia gerąja šio žodžio prasme.

O štai ištrauka laiško, kuris negali neįaudinti. Rašo Mrs. Anie Nelson iš Scotland, U. K.:

„Prieš keletą mėnesių aš „atradau“ jūsų programą ir labai nustebau bei apsidžiaugiau. Abu mano tėvai kilę iš Lietuvos, ir nors aš gimusi Škotijoje, visada save skaičiau ir lietuvi. Gaila, kad aš taip menkai tesuprantu lietuviškai (laiškas, aišku, rašytas anglų kalba. — J. L.), tad kas vakarą klausiausi jūsų programą — noriu kiek galint daugiau sužinoti apie jūsų šalį ir savo šaknis... Man patinka pasakojimai apie Lietuvos istoriją, papročius, lietuvišką muziką... Kaip gaila, kad aš pamiršau lietuvių kalbą — jos negirdėjau 35 metai. Dar turiu nuostabius atsiminimus, kaip mano senelė keptavo duoną ir pyragus. Aš, aišku, prisimenu nuostabias pūku lovas.“

Laiškas baigiasi irgi labai būdingai. Taip mums rašo pagyvenę žmonės ir iš Vokietijos, ir iš Australijos, ir iš Argentinos:

„Labai norėčiau aplankyti Lietuvą, tačiau kiekvieną kartą, kai jau sutauptu pinigų tai kelionei, atsiranda kokia nors krizė ir aš juos turiu išleisti kitiems reikalingam. Galbūt — sekančiais metais!“ — baigia laišką mrs. A. Nelson.

Kaip tik tokie laiškai ir leidžia teigti, jog jie yra gyvenimo veidrodis. Ir malonu, kad jie vis dažnesni.

Jonas Lukoševičius
Vilniaus radijo laidų užsieniui
vyriausiasis redaktorius

ŠITAIP UŽKLOJA TIK ŽVAIGŽDĖS

Iš pradžių citata iš Birutės Gugienės, gyvenančios Jungtinėse Amerikos Valstijose, laiško:

„Viešint Lietuvoje, pasisekė Gailioniškių kaime surasti stubelę, kur gimė mano vyro — Servito Gugo — tėvas. Stubelė sena sena ir tokia mažytė, kokią Rumšiškių muziejuje turi tik dzūkai. Ir laukai, ir pievos ten taip atrodo, kaip jo tėvas jam pasakojo.“

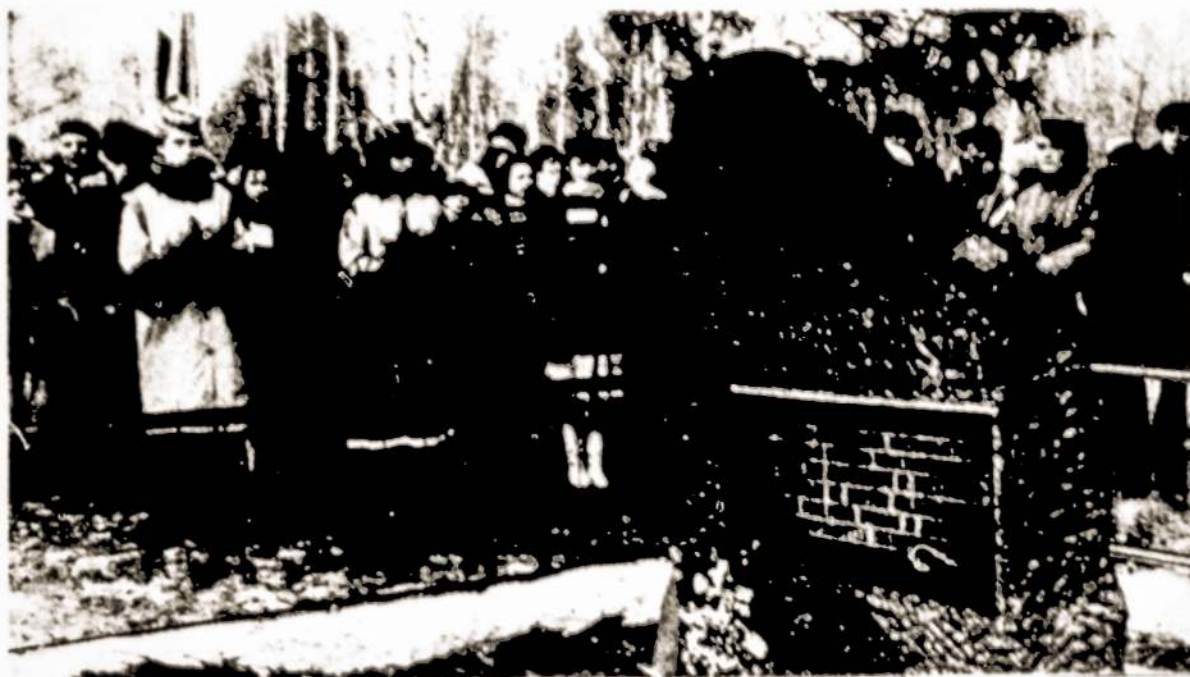
Deja, jau nėra gyvųjų tarpe Servito. Jau pusantrų metų, kai tolimos Amerikos žemėje ilsisi Lietuvių Darbininkų Susivienijimo ilgamečio prezidento Servito Gugo palaikai. Tačiau laiškai iš jo namų ir dabar atkeliauja į Lietuvą. Juos parašo Birutė — jo žmona — irgi gimusi, užaugusi Amerikoje, ten, ne tik vaikų, bet ir anūkų sulaukusi.

Man neteko kartu būti Gailioniškiuose ir matyti Servito Gugo tėvų mažytę pirkutę. Ir, beje, nežinau, ką tuomet būčiau galėjęs pasakyti apie ją. Dabar reikalai atrodo kiek kitaip — reikia prisiminti žmogų, kuris penkis kartus viešnagėjo Lietuvoje ir jau buvo susiruošęs šeštam kartui. Ot, ir susimąstau: kas šitaip stipriai Vilnis, 1988 m. gegužės 26 d.

traukė Servitą Gugą į Lietuvą? Ten gimė, užaugo, užaugino vaikus ir susilaukė anūkų. Ir Lietuva jam prasidėjo tik iš tėvų pasakojimų! Tai iš kur tokios mažytės pirkelės galinga traukos į tėvų žemę jėga? Juk natūralu pagaliau, kad iš tokios mažytės pirkelės išėjus jo tėvui į Ameriką — pasakojimai apie Lietuvą negalėjo būti nors kiek linksmesni.

Prisimenu: Servitas Gugas vis įtikinėdavo, kad esą dramblį reikia valgyti kšneliais. Tai sakydavo juokaudamas, bet dabar man atrodo, kad šioje dažnai kalbėtoje frazėje buvo nemažai teisybės. Du kartus dalyvavo Respublikinėje dainų ir šokių šventėje, daug kartų keliavo į Kauną, Elektrėnus, Druskininkus, Rumšiškės. Buvo nukeliavęs į Šakius, Kapsuką, Jurbarką, Joniškėlį, Josvainius, Pakruojį, Ukmergę, Linkuvą, Klaipėdą, Palangą, Kaišiadoris. Žodžiu, sūspėjo žmogus daug kur pasidaryti ir paskutiniame laiške jo žmona Birutė parašė:

„Viešnagių Lietuvoje metu Servitas Gugas susuko ne vieną kino juostą. Bendra jų trukmė — apie penkios valandos. Namuose turi-

Rokiškyje paminklinis akmuo žuvusiems už Tarybų valdžią.

Emigracinė literatūra „Vagos“ projektuos

Iki pastarojo mėnesio užsienio lietuvių literatūros leidimu „Vagos“ leidykloje rūpinosi viena redakcija — lietuvių literatūros palikimo ir raštų. Dabar nuspręsta ją „pasklaidyti“ po kitas redakcijas: emigracijos poetų knygas ruoš poezijos redakcija, beletristų — prozos redakcija ir t. t. Tai suda-

me 520 nuotraukų. Jos kruopščiai sutvarkytos, sudėtos į albumus ir mudu su Servitu dažnai žiūrėdavome, atsimindami tuos laikus — ir tą gražiąją Lietuvą. O sekmdieniais pasiklausydavome lietuviškos muzikos iš parslvežtų plokštelių. Tai būdavo mūsų lietuviškumo valandėlės Amerikoje.“

Neseniai surankiojau visus Servito laiškus. Per dešimt pažinties metų susikaupti nemažą krūvelę, tačiau iš naujo jų neskaiciau. Puikiai atsimenu ir žinau, kad pats jis nė karto neparasė apie savo tėvo gimtąjį namelį Gailioniškiuose. „Beje, apie tai ir žodžiais nekalbėjo: Viešnagėdamas Lietuvoje, vis skubėjo šen, skubėjo ten, vis su filmavimo kamera, su fotoaparatu — ir visuomet smagus, greitas, linksmas.“

Taip, sunku patikėti, kad šio puikaus žmogaus nėra. Tačiau Gugų namai Amerikoje ir dabar džiaugiasi, kad toli nuo Amerikos, Gailioniškiuose, pasisekė Servitui surasti tą seneliuką namą. Sūnus atrado savo tėvo pėdsakus ant jo gimtosios žemės ir pirmą kartą taip aiškiai suprato, koks Lietuvos Kolumbas atrado savo gentainiams kelią į Ameriką... Ten prisimena, kaip jis žiūrėjo į pirkelę ir stebėjosi, kad tiek daug vargo gali sutilpti tokioje mažoje erdvėje.

Man dažnokai tekdavo iš pagyvenusių emigrantų išgirsti, kad esą jie galėtų numirti iš laimės, pamatę gimtųjų namų langus. Kodėl reikia mirti ir dar — iš laimės, pagalvojau. Iš tokių namų, kurie mūsų išėjusiai dažniausiai yra gimti namai — Lietuvos žmonės persikėlė gyventi į kitus, geresnius ir šviesesnius. Bet dabar man norisi sakyti, kad žmogaus širdis ir jo galva tuos pačius daiktus mato ir supranta nevienodai. Širdies neįaudina tai, kas geriau ar prabangiau. Ji kalba meilės, jausmų kalba ir todėl dažnai skiriasi nuo proto kalbos. Servitas Gugas nesitikėjo, kad šitaip klatingai bus pakirstas lemties. „Trūko Servitui širdis“, — parašė žmona, o toliau tokie žodžiai:

„Labai norėčiau iš Gailioniškių parvežti į Ameriką žemės — ir ją supilti ant tėvo ir sūnaus Gugų kapų. Aš manau, kad po tokios žemės sauja ir kapuose šilčiau.“

Šitie Birutės Gugienės žodžiai man lyg žvaigždė. Net nežinau, iš kurios pusės prie jos geriausiai priėiti. O galvoju šitaip: Servito tėvas — išėivis iš Lietuvos, pats Servitas — tikras amerikietis. Tačiau abu vienodai užkloti lietuviškos žemės sauja. Ir man atrodo, kad šitaip užkloti dar gali tik žvaigždės šviesa

Pranas Karlona:

rys galimybę kasmet išleisti daugiau užsienio lietuvių knygų.

Šių metų „Naujų knygų“ biuletenyje Vytautas Kubilius pristato Jono Aisčio poezijos rinktinę, pavadintą „Katarsis“, pateikia pluoštą eilėraščių, rašytų Lietuvoje ir svetur (beje, poetas plačiai pristatytas ir „Svyturio“ žurnale). Tame pačiame leidinyje spausdiname ištrauką iš Edvardo Cinzo romano „Sventojų Petro šūnynas“, ir tuo duoda suprasti, jog „Vaga“ išleis ir trečią Belgijos lietuvių knygą — joje greta romano numatyta spausdinti ir keletą apsakymų, kuriuos beletristas rašo specialiai „Vagai“. E. Cinzas jau turi vieno iš populiarių Lietuvoje rašytojų vardą. Tad, ruošiant naują E. Cinzo knygą spaudai, laukiama dar jo pažadėtų papildomų raštų... Na, o leidykla turi ir jau paruoštą emigracijos rašytojų rankraščių. Apie 350 puslapių teksto sudaro leidykloje jau esantis Liudo Dovydeno emigracinių novelių rinkinys, jo paties pavadintas „Sugrįžimas“. Jam parinkta 20 kūrinių. Tai dešimta užsienio lietuvių rašytojų knyga, kurią sudarė V. Kazakevičius. Tuo tarpu Antano Vaičiulaitis knyga (rinktinės novelės ir romanas „Valentina“) jau paruošta spaudai; jos sudarymu rūpinasi A. Zalatorius, kuris parašė ir išsamią įžangą, pristatančią rašytojo kūrybą.

Tarp tų knygų, kurias šiemet numato leidykla paruošti spaudai ir kitamet išleisti, yra taip pat JAV gyvenančios Vitalijos Bogutaitės-Keblienės „Eilėraščių“ rinktinė. Ją parengė, aišku, derindamas su autore, M. Martinaitis. A. Vaitiekūnienė paruošė spaudai 1959 m. Švedijoje mirusio Igno Seimiaus „Rinktinių raštų“ dvi tomi, kurį sudarys daugiau kaip 50 autorinių lankų. Šių raštų leidimas yra skirtas rašytojo gimimo šimtmečiui, kuris bus minimas 1989 m. Dviejose knygose bus spausdinami romanas „Kuprelis“, apysakos „Bangos siaučia“, „Vasaros vaisės“, „Mėnesiena“, novelės iš rinkinio „Nakties žiburiai“, romanas „Seigfried Immerselbe atsijaunina“, komedija „Diplomatai“, apsakymai iš knygų „Aš dar kartą grįšiu“, „Tėviškos padangėje“ ir kt.

Numatyta, kad A. Zalatorius paruoš dar vieną palikimo knygą — Petro Tarylio (J. Petrėno, 1896—1980) beletristikos rinkinį „Pavasario žas“. Visa tai — šių ir kitų metų leidybos planuose skelbiami ar numatomi emigracinės literatūros leidiniai. Ar tai maža? O juk ne vieną emigracinę knygą jau paruošė ir ruošia „Vyturio“ leidykla. Tad akivaizdu: užsienio lietuvių rašytojai, jeigu tik nori, turi visas galimybes spausdinti savo knygas Tarybų Lietuvoje. Kol jų daugiau atsiras, galime laukti, pavyzdžiui, jog bus Vilniuje rengiamos spaudai Alfonso Nykos-Niliūno, Liūnės Suteimos, Mariaus Katiliškio, Stepo Zbarsko ir kitų užsienio lietuvių rašytojų knygos. Vladas Kaunietis

Vilnius, 1988 pavasaris

Jau pavasaris, patvirtina ir lengvai bei spalvingai apsirėdęs Vilniaus jaunimas, kiek per anksti nusimetęs sunkius žieminius rūbus. Pavasaris, patvirtina ir kaip niekada dosnios sostinės kino afišos — ekranuose svečiuojasi išsita plejada įdomiausių pastarojo meto kino kūrinių. Milašo Formano juostos „Skrydis virš gegutės lizdo“, „Regtėjimas“, Sidnėjaus Liumento „Kitą rytą“ — su garsiaja Džeine Fonda, Kanuose, Toronte ir Čikagoje premijuota Luiso Puenso „Oficiali istorija“, 1983 m. pelnęs „Oskarą“ Ingmaro Bergmano filmas „Fani ir Aleksandras“, tų pačių metų Kanų Didįjį prizą pelniusi japonų režisierius Sohejas Imamuros „Legenda apie Narajamą“... Ir nereikėjo laukti dvidešimties metų, ir neiškarpė šių juostų (kaip kad dažnai atsitikdavo anksčiau) rūstaus cenzoriaus žirklys, ir tai dar kartą įtikino — šalyje atgimimo metas, pavasaris...

Pavyzdžių toli ieškoti nereikia — tirpsta tarpusavio nepasitikėjimo ledas, tiek valstybės veikėjai, tiek paprasti žmonės atsikrato gerokai įgirusių stereotipų. Atsiverti žurnalą ir nė kiek nenustembi, suradęs Dž. Sulco interviu... Arba randi tokią žinią — vilniškis Jaunimo teatras rengiasi gastroliems Jungtinėse Amerikos Valstijose. Tose pačiose Valstijose, kurios, ilgametės inercijos nešamos, vis dar „nepripažįsta“ mūsų, skelbia įvairiausias dienas, šneka apie kolonizaciją ir rusifikaciją, net nepastebėdamos, kad prieštarauja pačios sau. Ir nenori garsiai pripažinti, jog pažintis su SOCIALISTINĖS Lietuvos kultūra bei menu praturtins jas pačias, išplės meninius horizontus... Ir netoli ta diena, kai politika „de facto“ turės būti papildyta ir „de jure“...

Atsiverskime „Literatūros ir meno“ savaitraščio puslapi, kuriame pasaulinio garso dramaturgas Artūras Mileris duoda interviu režisieriui Eimuntui Nekrošiiui — rašytojas prisipažįsta esąs sukrėstas tų pasikeitimų, kurie vyksta mūsų šalyje. Ir priduria, jog M. Gorbaciovo inspiruotas persitvarkymo procesas keičia ne tik Tarybų Sąjungą, bet ir pačius Vakarus, kad mestas rimtas iššūkis... Paklaustas, ką galvoja apie mažųjų

tautų kultūrų ateitį, Artūras Mileris atsakė:

„Lietuvius rašytojas, ar kitoks menininkas turi tapti dar didesniu lietuviu, išlaikyti savo lietuvišką „aš“ ir atspindėti, visada kūrinėje išreikšti savo tautos charakterį“...

Perskaitai ir iškart prisimeni likimo (o gal ambicijų?) atplėštus nuo gimtojo dirvono menininkus, eikvojančius savo talentą bei laiką trečiaeiliams dalykams, — rezisierių be žiūrovo Joną Jurašą ar kosmopolitizmo šunkeliuose paklydusį talentingą rašytoją Tomą Saulių Kondratą... Ir čia pat prisimeni kitą didelį menininką — tapytoją Kazimierą Zoromskį, kurio jubiliejinė paroda kovo mėnesį tapo stambiausiu Vilniaus kultūrinio gyvenimo įvykiu. Ir būtinai pagalvoji — kaip gerai mums visiems, kad jis sugrįžo į gimtinę, kaip praturtėtų mūsų Lietuvėlė, jeigu į ją sugrįžtų visi, ją kadaise palikę, bet išlikę jos verti...
Salyje — pavasaris, liudija spauda, kurioje bene ryškiausiai atsispindi mūsų pastangos gyventi teisingiau, švariau, laisviau, sąžiningiau. Daugiau demokratijos, daugiau socializmo, kartoja dažnas leidinys patį populiariausią šandien lozungą, dėdamas tarp abiejų sąvokų lygybės ženklą. Tvirtindamas, jog be vienos nebus ir kitos... Kada gi buvo, jog rašytojai rūšiai bartų aukštą valstybės postą užimantį veikėją? Pasklaidykime „Literatūrą ir meną“ — rašytojas Vladas Dautartas, Eugenijus Ignatavičius, Romualdas Lankauskas, Anelius Markevičius, Kazys Saja ir Vytautė Žilinskaitė, nagrinėdami pavojingą ekologinę situaciją respublikoje, pasako ne vieną kartą tiesos žodį tiek LTSR Ministrų Tarybos pirmininko pavaduotojui J. Šėriui, tiek ir suinteresuotoms žinyboms bei ministerijoms.

Vis mažiau baltų dėmių mūsų istorijoje, kasdien atskleidžiami anaipol ne patys šviesiausi jos puslapiai. Teisybę — nepaisant, kokia nemaloni ji bebūtų, teisybės, sakomos pilna burna, viešai ir garsiai — to šiandien reikalaujame vieni iš kitų, to iš mūsų visų reikalauja persitvarkymo logika.
Kazys Bagdonavičius

RIESUTO PERSPEKTYVOS

Tradicinėse „Rudens gėrybių parodose“ galima pasigėrėti stambiais lazdynų riešutais, kuriuos dažnai eksponuoja Vytėnų sodininkystės ir daržininkystės bandymų stotis. Tokius ne kiekviena voverė apžios. Betgi pasakysite, kas čia ypatingo. Lazdynas nuo seno augo Lietuvoje ir brandino savo derlių.

Parodoje eksponuoti riešutai ypatingi. Jie surinkti lazdynų plantacijoje, kuri Vytėnų bandymų stotyje užima jau per tris hektarus.

Kas mokslininkus paskatino domėtis lazdynu? Atsakymas, labai paprastas: respublikoje yra ne vienas žemės plotas, likęs panaudojimo karjerus, nestinga erozijos pagrauztų griovių. Tose žemėse nebent pušes pasodinsi, arba šaltalankius kaip iki šiol buvo rekomenduojama. Tačiau ir šie augalai staciuose šlaituose ne visada išsilaiko. O lazdynas, pasirodo, labai tinka sustiprinti erozijos graužiamiesiems šlaitams, nes turi stiprias šaknis. Be to, lazdynas dailus dekoratyvinis augalas, anksti prazyta, papuošia landšaftą. Nepaminomas jis ir apsauginėms sodų juostoms. Be viso to, jis subrandina smagurių mėgstamus riešutus, kurie 13 kartų maistingesni už obuolius, 3 kartus už duoną,

pusantro karto už kiaulieną.

Pirmieji lazdynų sodinukai Vytėnuose sužaliavo prieš porą dešimtmečių, o 1976 metais pradėtas veislių tyrimas. Objektas — kultūrinis lazdynų veislės. Jų Vytėnuose tiriama apie 90. Tarp jų — „Gubeno“ lazdynas, sukultūrintas Vokietijoje prieš šimtą metų, „Davianos“ veislė, užregistruota Anglijoje 1987 metais, „Halės milžinai“, auginami Vokietijoje jau du šimtmečius, „Kosfordo“ veislė, kurią ypač vertina Anglijos konditeriai. Kodėl susidomėta kultūriniais lazdynais, nors Lietuvoje auga ir vietinė veislė? Paprasto lazdyno riešutas sveria apie gramą, o kultūrinių veislių — trigubai daugiau. Be to, jie duoda iki šešių kilogramų riešutų nuo krūmo. Dabar kuriama sodinukų bazė, o jų auginimo technologiją jau paruošė Vytėnų selekcininkai. Bandomieji lazdynai sodinami įvairiausiose dirvose, šlaituose, užuovėjose, stebima, kaip jie auga, kokį derlių duoda. Kai kurie brandūs lazdynai jau duoda Lietuvos sąlygomis po du ir daugiau kilogramų riešutų.

Mokslininkai mano, kad lazdynų plantacijos rekreacinės žemėse — netolima ateitis. Juoba kad šis augalas atsparus mūsų žiemoms.
Valdas Araminas

Siaulių rajono kolūkio „Pirmyn“ vaikų darželio vaikučiai netinginauja. Tarp kitko, nemažame darže mokosi auginti uogakremius, daržoves. Kiekvienas turi savo lysvę ir ją prižiūri.

Nuotraukoje: Darželio direktorės Norvaišaitės mažieji pagalbininkai puresna salotas ir svogūnėlius.
Broniaus Talekio nuotr.

SIDABRINIS UPIŲ IR EZERŲ TURTAS

Rytinis autobusas, važiuojantis į Dubingius, kurie rymo ant vieno gražiausių Lietuvos ežerų Asvejos kranto, — sausakimšas meškeriojų. Tuojau suskambo šnekos apie neregėtą žuvis. Vienas ūsočius tvirtino, kad pagavo prąjęsį savaitę trijų kilogramų karšį. Kitas suabejojo, jog tokių žuvų gal ir nebėra...

Tyri vandenys — industrializuotų šalių problema. O mūsų respublika kaip tik tokia ir tapo. Be to, žūklė vidaus vandenyse irgi intensyvi. Gal teisybę sakė skeptikas meškeriojas? Pasitikslinav savo abejones redakcijoje „Mūsų gamta“, kuri kartu su respublikos Medžiotojų ir žvejų draugija kasmet rengia konkursą „Metų žuvis“. Štai gabalėlis statistikos: Tauragės skyriaus meškeriojas Romualdas Gžimaila spalio 29 dieną Šilutės rajone, Gėgės upėje, spingu pagavo 12,7 kilogramo lydeką. Kaunietė Raminta Sarkaitė Notigalės ežere liepos 19 dieną — 1,06 kilogramo ešerį, Vilniaus skyriaus meškeriojas Edvardas Volčianskis birželio 19 dieną Trakų rajono Ilgučio ežere — 2,3 kilogramo sidabrinį karosą, Kauno skyriaus meškeriojas Arūnas Šuminskas kovo 7 dieną Kauno mariose — 3,5 kilogramo karšį, Kauno skyriaus meškeriojas Gintautas Goštautas rugsėjo 27 dieną Nemune spingu pagavo 4,05 kilogramo salatį...

O kiek žuvis, didelės ir mažos, kasmet sugauna respublikos žvejai mėgėjai. Pabrėžiu, ne verslininkai. Apskaita rodo: apie 900 tonų...

Žvejai mėgėjai meškerioja tik draugijai skirtuose ežeruose. Ir, suprantama, jie tuos ežerus prižiūri. Respublikos Medžiotojų ir žvejų draugijos pirmininkas Jonas Vyšniauskas pasakė, jog ne vien švarūs vandenys užtikrina gausius laimikus mėgėjų ežeruose. Dėl intensyvių ūkinės veiklos gamtinės sąlygos respublikoje yra pakitę. Daug žemių numeliuruota, ištiesintos ir sureguliuotos daugelio upių vagos, tad žuviai yra likę mažiau nerštaviečių. Nori tikėtis laimikio — veisk žuvį dirbtinai. Toks yra mūsų draugijos veiklos devizas...

Kasmet Medžiotojų ir žvejų draugijos žinioje esantys ežerai įžuvinami — per penkmetį į juos įleidžiama apie 40 milijonų įvairių rūšių ir įvairaus amžiaus žuvų. Tarp jų vis didesnis procentas paaugintų žuvų. Lietuvoje žuvininkystės tradicijos senos: pirmosios žuvininkystės ūkinės buvo įsteigtos Vilniuje (apie 1873 metus) ir Trakų Vokėje, Vilniaus rajone (apie 1880 metus). O 1881 metais Gerkonyse netoli Dūkšto pirmą kartą pasaulyje buvo dirbtinai išinkubuoti seliavos ikrai. Dabar respublikoje veikia penkios žuvi-

vaisos įmonės. Ir viena priklauso žvejams mėgėjams. Šis Laukystos žuvų veislynas įsikūręs Kaišiadorių rajone. Čia, Laukystos upelio slėnyje, plyti 116 hektarų tvenkinių. Neperdėtai galima sakyti, kad žydruosiuose veislyno plotuose — respublikos žvejų mėgėjų ežerų ateitis. Beje, čia pirmą kartą mūsų respublikoje imta veisti tauriąją žuvį — marguosius upėtakius, o dabar ir šlakius — artimiausią laišos giminaitį.

Kokie Laukystos veislyno veiklos mastai? Kasmet išauginama keli šimtai tūkstančių dvivasarių karpiukų ir karosėlių, o šių metų perduodama žvejams mėgėjams — apie milijoną. Lydekų mailiaus išauginama trys—keturi milijonai. Kasmet išinkubuojama dešimtys milijonų karpių, karosų, lydekų, seliavų ikrų...

Laukystoje išauginata žuvis, išinkubotos žuvų lervutės perduodamos rajonų ir miestų medžiotojų ir žvejų draugijų skyriams, kurie žuvininkystės medžiagą išskirsto būreliams. Jau du dešimtmečius Laukystos žuvis papildė mėgėjų meškeriojų vandenų aruodus. Laukystos veislynas plečiasi — Kėdainių rajone įsikūrė jo filialas, kurio valdos — 207 hektarai tvenkinių.
Jonas Vaitkevičius

KIEK SUVALGO „SALTAKOŠES“

Kai pamatai vaikutį ant žalos vejos smaližiaujantį ledais, pajunti dėkingumą didžiajam keliautojui Markui Polui, kuris parvežė iš Kinijos į Europą ledų receptą. Bet, kai žiemą matai piliėtį, besigardžiuojantį ledais, pirmiausia pagalvoji apie oro temperatūrą, o paskui apie gripą. Tiesa, medikų nuomonė kita — ledai ne tik gardumynas, bet ir vaistai. Ypač po anginos. Ledai sužadina apetitą, įlieja energijos...

Per metus vidutinis statistinis respublikos pilietis suvalgo per 5 kilogramus ledų. Nemažai. Šis patiekalas, kaip jį kažkada romane „Frank Kruk“ pavadino P. Cvirka, „šaltakošės“, tinka ir patiems mažiausiems, ir mokslo vyrams. Kai yra paklausa, atsiranda ir pasiūla.

Kiek, jūs manot, ledu kasdien reikia vilniečių stalui? Dvidešimt penkių tonų „šaltakošės“. Kad būtų patenkinta ledų paklausa, neseniai išplėstas Vilniaus pieno kombinato ledų gamybos baras, sudarytos sutartys su ūkiais dėl ypatingos kokybės pieno tiekimo. Šiomet bare numatyta pagaminti ledų už aštuonis milijonus rublių. Tai milijardai porcijų. Gardumynai — labai įvairūs: baredomai 26 rūšių ledai, o ką tik pradėtos tiekti prekybos tinklui dar dvi naujos ledų rūšys — „Neris“ ir „Vilnelė“. Viktoras Armalis
Vilnis, 1988 m. gegužės 26 d.

Kas naujo Lietuvoje

● Praėjusiais metais Lietuvoje sulauktyti 23658 neblaivūs eismo taisyklių pažeidėjai, 9673 asmenims atimta teisė vairuoti transportą, iš jų 1728 traktorininkams ir 5853 individualaus transporto vairuotojams.

1986 m. Lietuvoje įvyko 4254 ir 1987 m. — 4287 autoavarijos. 1987 m. žuvo 617 ir sužeista 4626 žmonės. Pernai žuvo 623 ir sužeista 4690. Dėl neblaivių vairuotojų kaltės 1986 m. įvyko 453, o pernai — 504 avarijos.

● Išėjo iš spaudos leivos Simonaitytės raštų serijos trečiasis tomas. Jame spausdinamas romanas „Vilius Karalius“. Raštus spausdina K. Poželos spaustuvė.

● Lietuvos ekranuose pasirodė naujas filmas „Parodų rūmai“. Filmą sukurtas Centrinės televizijos užsakyimu pagal V. Bubnio romaną „Kvietimas“. Scenarijų parašė režisieriai M. Giedrys ir A. Siuša.

● Panevėžyje įvyko Lietuvos meninių agitbrigadų apžiūra. Tai trisdešimtoji tokia šventė, kurios pobūdį vaizdingai nusako vilniškė „Tiesa“: „Kad ir trumpam — vos dviem dienoms — miestas prie Nevėžio tampa mūsų juoko sostine“.

Truputis statistikos: brigadų atsiradimo pirmaisiais metais apžiūroje dalyvavo 43 kolektyvai. Po trejų metų jų buvo apie 500. Apie tiek jų ir dabar. Iš viso per agitbrigadų gyvavimo laikotarpį paruošta per 15000 programų.

● Iš mokslinės ekspedicijos Vietname į Vilnių sugrįžo Lietuvos Mokslų Akademijos Zoologi-

jos ir parazitologijos instituto mokslinis bendradarbis Kazimieras Baranauskas.

— Siaurinėje šalyje dalyje retsykiais sutinkami ir kai kurie Lietuvoje gyvenantys žvėrys. Tai rudoji lapė, žebenškštis, opšrus ir dar vienas kitas. Vietname elniai žambarai, šernai, įvairios voverės turi nemažą ekonominę reikšmę. Miškinguose rajonuose gyvenančioms nacionalinėms mažumoms medžioklė dar ir dabar yra vienas iš pagrindinių pragyvenimo šaltinių, — papasakojo K. Baranauskas.

● Lenkijos knygynuose pasirodė lenkų istoriko J. Bardecko veikalas „Apie senovės ir netolimos praeities Lietuvą“.

Knyga iš dviejų dalių: pirmąją sudaro keturi moksliniai darbai apie senovės Lietuvos teisę. Antroji dalis skirta XIX a. ir XX a. Lietuvos gyventojų nacionalinio sąmoningumo problemoms, lenkų ir lietuvių ryšiams. Čia pasakojama apie profesoriaus Henriko Lomniavskio lituanistinius veikalus, apie Oskaro ir Česlovo Milašių ryšį su Lietuva.

● Varšuvoje Lenkijos spaudos agentūros pirmininkas B. Jachčius ir Lietuvos telegramų agentūros ELTA direktorius A. Stankevičius pasirašė sutartį, numatančią reguliariai keistis naujienomis iš Tarybų Lietuvos, LLR Bialystoko ir Suvalkų vaivadijų įmonių, organizacijų ir miestų, kurie palaiko tiesioginius kontaktus, taip pat žurnalistų komandiruo-tėmis.

Tokie, kokie buvo išleisti pirmą kartą

1987 m. Vilniuje pasirodė pirmas faksimilinis praeities lietuvių literatūros veikalas, t. y. perfotografuota senoji originali knyga, kokią ją pirmą sykį gavo Lietuvos skaitytojas. Tai buvo Juliaus Janonio 1918 m. išleistas rinkinys „Vaidilos Ainio Eilės“.

Numatoma tokiu būdu parūpinti daugelį įžymių ir svarbių mūsų literatūros paminklų. Šiemet išleidžiama 1914 m. pasirodžiusios Antano Strazdo knygos „Giesmės svietiškos ir šventos“ faksimilė, žadama išleisti 1922 m. „Keturių vėjų pranašą“ ir 1924—1928 m. visus keturis „Keturių vėjų“ numerius, žurnalo „Literatūra“ Nr. 2 ir korektūrinį Nr. 3, 1907 m. „Gabi-jos“ almanachą, „Vaivorykštės“

penkių numerių (1913—1914) žurnalą, S. Daukanto „Būdą senovės lietuvių, kalnėnų ir žemaičių“ bei kitus leidinius. Tai techniškai nelengvas knygų leidimo būdas, todėl kol kas numatoma parūpinti po vieną tokį leidinį per metus. Sudaryta šiam darbui speciali „Vagos“ leidyklos mokslinė taryba — V. Galinis, J. Girdzijauskas, L. Gudaitis, J. Tumelis, dail. S. Chlebinskas.

Vertėtų pagalvoti, ar neatsiras-tų šiai serijai idomių ir vertingų leidinių, kurie išėjo senojoje lietuvių emigracijoje. Juk vien jų išvaizda būtų įdomus šiandieniniam literatūros mylėtojui mūsų kultūros paminklas.

Vladas Viešintas

L. Paškauskaitės raizynys.

DIPLOMINIAI — APIE EMIGRANTŲ LITERATŪRĄ

Trečius metus Vilniaus universiteto V kurso lituanistai paskutinį semestrą turi paskaitų ciklą apie užsienio lietuvių literatūrą nuo jos ištakų iki šių dienų (dėstytojas — V. Kazakevičius). Kadise Kauno universitete emigracijos tema paskaitas yra skaitęs Mykolas Biržiška. Tarybiniais metais Vilniaus universitete lituanistai susipažino su emigrantais 1973—1974 metais, kai jiems buvo perskaitytas kursas apie emigracinę kūrybą. Su emigracine kultūra buvo supažindinami ir būsimieji žurnalistai, tačiau po keleto metų daugiau kaip dešimtmetį lietuvių emigracijos tema buvo dingusi iš Universiteto studentų programų. Tik 1986 metų pavasarį, pageidaujant lietuvių literatūros katedrai (ved. V. Areška), kursas vėl pradėtas dėstyti lituanistams diplomantams. Sekančiais mokslo metais šis paskaitų kursas perskaitomas ir III kurso žurnalistams (žurnalistikos specialybės studentai jau anksčiau buvo supažindinami su senosios išeivijos spaudos istorija, kursą dėstant B. Raguočiu).

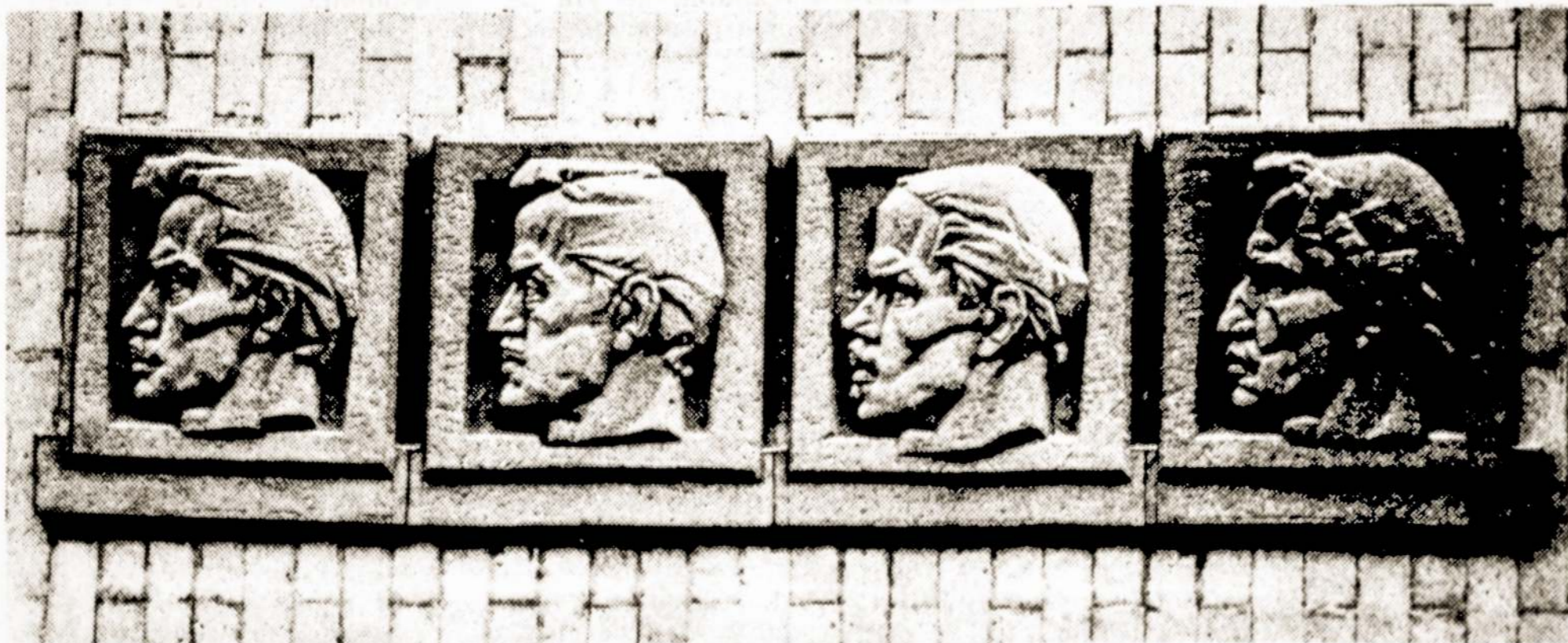
Lituanistai ir žurnalistai, išklause emigracinės literatūros ir apskritai kultūros specialų kursą, privalo gauti įskaitas, t. y. pasirodyti turį šioje srityje atitinkamų žinių. Tačiau ir tuo kursu neapsiribo-

jama. Šių metų lietuvių literatūros specialybės penktakursiai pirmą sykį gins diplominius darbus šiuolaikinės emigracinės literatūros temomis. Pernai katedros pageidavimu specialaus kurso dėstytojas pasiūlė daugiau kaip dešimtį diplominių temų emigracinės literatūros klausimais. Tarp jų rekomendacijos studentams pasirinkti diplominių darbų temas iš emigracinės lietuvių literatūros: P. Andriušis, J. Jankus, A. Landsbergis, M. Katiliškis, A. Nyka-Niliūnas, L. Dovydenas, A. Vaičiulaitis ir kt. Pavyzdžiui, P. Andriušio kūrybos nagrinėjimui pasiūlyta: Lietuvos kaimo žmonės ir gamta knygose „Anoj pusėj ežero“, „Sudiev, kvietkeli“, „Rojaus vartai“ ir novelėse. Arba psichologizmas ir intriga J. Jankaus emigraciniuose romanuose („Paklydę paukščiai“, „Namas geroje gatvėje“, „Anapus rytojaus“). L. Dovydeno ir M. Katiliškio kūryboje siūlyta pasidomėti išeiviška tematika. Yra ir tokia tema „Modernizmo apraiškos A. Landsbergio romane „Kalionė“.

Tad pirmas žingsnis ir šiame darbe žengtas. Vienas diplominis darbas rašomas apie A. Nyka-Niliūno kūrybą: gimtųjų namų motyvai jo poezijoje (stud. D. Pranskutė). Kito tema (stud. K. Smaleckas) „Valdovo ir tautos santykių tragiškoji problematika V. Krėvės veikalė „Dangaus ir žemės sūnūs“ (Erodo personažo pagrindu). Darbų vadovas — dėst. V. Kazakevičius.

Galimas daiktas, jog kitais metais diplomantai pasirinks savo darbams dar ką nors iš emigracinės tematikos. Be to, grįžtama prie senosios lietuvių literatūros pakikimo, kurio autoriai — sveturi gyvenantys rašytojai. Studentė V. Bražaitė nagrinės savo diplominiame darbe A. Vaičiulaičio romaną „Valentina“.

Emigracijos leidiniuose, aptariant to ar kito užsienio lietuvių rašytojo literatūrinę veiklą, neretai prisimenamos ir net rimtai įvertinamos diplominių darbų, baigiant Universitetą, temos. Tad gal verti dėmesio kada nors bus ir dabartiniai diplominiai išieviškoms temomis? K. Vilnietis

NUOTRAUKOJE: keturių komunarų sieninis bareljefas prie Vilniaus „Komunaro“ staklių gamyklos.

Jono Juknevičiaus nuotr.

Vilnis, 1988 m. gegužės 26 d.

KAIP BENDRAUSIME ŠIEMET?

Siais metais kultūrinių ryšių su tautiečiais užsienyje draugijos „Tėviškė“ prezidiumo pirmininkui drg. VACLOVUI SAKALAUSKUI SUKAKO 50 METŲ. Gerbiamam jubiliatui suteiktas Lietuvos TSR nusipelnusio kultūros švietimo darbuotojo garbės vardas. Su gerb. jubiliatu susitiko ir kalbėjosi žurnalistas Pranas Karlonas.

Pirmiausia sakysite, pirmininke, kokie ryškesni kultūros renginiai „Tėviškės“ draugijos iniciatyva bus suruošti šiemet, stiprinant, praturtinant, pridodant didesnę abipusį pasitikėjimą ryšiams tarp Lietuvos ir lietuviškos išsivijios.

Pirmiausia pasakysiu, kad praėję metai aiškiai parodė tokią kultūrinių ryšių galimybę ir abipusę naudą. Patenkinti liko Lietuvos meno gerbėjai, turėję progos geriau pažinti išsivijios dailininkų V. K. Jonyno, M. Stankūnienės, A. Krivicko, J. Račkaus, S. Sileikienės, J. Raskobo kūrybą. Gerą nuotaiką mums paliko iš išsivijios dainininkų A. Grigo, D. Stankaitytės, V. Mozūraitės, muzikų R. Lampsatytės, D. Sakaitės koncertai, jų dainos ir muzika.

Beje, aš neabejoju, kad išsivijios menininkai per tokias viešnages giminėje geriau supranta, kad jų kūryba priklauso Lietuvai, kad tik čia ji gali būti tinkamiausiai įvertinta. Todėl nieko nuostabaus, kad su kai kuriais iš jų šiemet vėl susitikime Lietuvoje. Turiu galvoje naujus susitikimus su operos dainininke Vilija Mozūraityte, gyvenančia Vakarų Vokietijoje. Šių metų rudenį ji dalyvaus dviejose Vilniaus operos ir baleto teatro spektakliuose — operose „Eugenijus Oneginas“ ir „Karmen“. Be to, kartu su žinoma pianiste Raminta Lampsatyte surengs keletą solinių koncertų. Po keletrių metų pertraukos prie dirigento pulsto vėl atsistos čekagietis Alvydas Vasaitis.

Kovo mėnesį Lietuvoje turėjome gabų, jauną dainininką R. Kulunį iš Bostono. Kartu su Lietuvos dainininke Sigute Trimakaitė jis koncertavo Vilniuje, Kaune ir Klaipėdoje. Yra ir daugiau dainininkų ir muzikų, pareiškusių norą pakoncertuoti giminėje.

Aktyviai reiškiasi išsivijioje gyvenę ir gyvenantys dailininkai. Vasario pabaigoje didelę savo kūrinių parodą surengė Kazimieras Zoromskis. Kaip žinia, jis 1986 m. sugrįžo nuolatiniame gyvenime į Lietuvą. Paroda skirta jo 75-ųjų gimimo metinių sukakčiai pažymėti. Birželio mėnesį Lietuvoje turėsime galimybę susipažinti su garsaus lietuvių dailininko Kazio Varnelio iš JAV kūryba. Norinčių surengti savo darbų parodas tiek daug, kad, atvirai pasakius, pritrūkome salų atskiroms ekspozicijoms. Pagalvoję ryžomės rugpjūčio mėn. surengti bendrą išsivijios dailininkų ekspoziciją. Naudodamasis proga, primenu, kad lietuviai dailininkai, gyvenantys užsienyje, parodoje gali dalyvauti visi. Parodai galima pateikti 1—5 kūrinius. Platesnė informacija šiuo klausimu yra paskelbta š. m. „Gimtojo krašto“ 3-ajame numeryje.

Po 20 metų pertraukos buvo atnaujinti sportiniai ryšiai. Turiu galvoje pernai Lietuvoje viešėjusią JAV merginų tinklinio rinktinę. Ar turtingi šia prasme bus šie metai?

Kovo pabaigoje į JAV išvykti du geriausi Lietuvos lauko tenisininkai. Už šį pakvietimą mes dėkingi garsiam tenisininkui Vytyui Gerulaičiui. Lietuvos pasiuntiniai pasitreniruos garsiam visoje Amerikoje tarptautiniame teniso centre Floridoje, kurio savininku yra V. Gerulaitis. Rugpjūčio mėnesį į JAV ruošiasi nuvykti ir

šachmatininkų komanda. Tikimės, kad lapkričio mėnesį šioje šalyje kelerias draugiškas rungtynes su Universiteto komandomis sužais Kauno „Zalgirio“ krepšininkai. Lietuvoje laukiame jaunųjų Australijos krepšininkų.

Vaclovas Sakalauskas

Užsiminėm apie jaunimą. Tad kartu pasakykite, ar lietuvių kalbos kursai bus tęsiami šiais metais?

Kursai įgyja populiarumą, juos tęsime. Šiuo klausimu „Gimtojo krašto“ 4-ame numeryje atspausdintas interviu su Universiteto praeoratoriumi Jonu Grigoniu. Kaip ir praėjusiais metais, priimsime 30 jaunuolių. 20 iš jų atvyks pirmą kartą ir 10 bus atrinkti iš tų, kurie jau yra buvę. Beje, į Vilniaus universitetą galima atvykti mokslinei stažuotei nuo mėnesio iki metų. Taip pat yra galimybė gauti čia išimokslinimą. Šiais klausimais reikia kreiptis į Universiteto rektoriją.

Be abejo, nemažai ir mūsų menininkų lankysis užsienyje, tarp jų ir tose šalyse, kur gyvena mūsų tautiečiai. Gal galite pasakyti šiuo klausimu?

Neturiu galimybės plačiau papasakoti apie kiekvieną iš tokių išvykų. Jų bus žymiai daugiau negu praėjusiais metais. Išvykų geografija taip pat platesnė. Jau balandžio mėnesį į Braziliją ir Argentiją vyko grupė lietuvių menininkų. Kartu su kitais — ir mūsų operos žvaigždė Irena Milkevičiūtė.

Tęsime ryšius su „Santaros—Sviesos“ draugija. Į tradicinį suvažiavimą ruošiasi vykti kino aktorius Regimantas Adomaitis, poetas Sigita Geda. Lietuvos kultūros fondo pirmininkas prof. C. Kuda-ba.

Kaip ir visuomet, vis tik daugiausia tautiečių aplankys Lietuvą su turistiniais keltalaplais. Ar yra kokių naujų, pasikeitimų, naujų turistinių mėsrutų?

Susidomėjimas Lietuva tarp tautiečių pastaraisiais metais žymiai išaugo. Apie tai byloja ir didėjantis kasmet atvykstančių turistų skaičius. Pavyzdžiui, praėjusiais metais savo giminę ir tėvų žemę aplankė daugiau kaip 3 tūkstančiai lietuvių kilmės užsieniečių. Nemažą procentą sudarė jaunimas. Kalbant jų žodžiais, išėitų, kad visus juos traukia Lietuvos miestai, nuostabi jos gamta, turtingas kultūrinis gyvenimas, susitikimai su artimaisiais, draugais, pažįstamais.

Be Vilniaus, Kauno, Druskininkų, jau praėjusiais metais turistinės tautiečių grupės apsilankė Klaipėdoje, Panevėžyje, garsiam kurorte Palangoje. Išsiplėtus kelionių maršrutui, dešimties dienų pasirodė per maža, kad visur pabuvus, viską pamatius. Jau šiais metais dauguma turistinių grupių, sukomplektuotų iš tautiečių, viesės giminėje po dvi savaites. Šalia turistinės programos jiems bus

organizuoti susitikimai su žymiais Lietuvos menininkais, mokslininkais, sportininkais, sudarytos galimybės lankytis koncertuose, parodose, pabendrauti su savo profesijų žmonėmis. Ypač daug tautiečių laukiame liepos mėnesį, kuomet Vilnių vyks Pabaltijo studentų dainų ir šokių festivalis. Tokie renginiai patraukia ypač daug jaunimo. Tiesa, ir savi renginiai suspėjo išpopuliarėti — spaudos dienos renginiai, Kaziu-ko mugė, kiti. Juose apsilanko nemažas būrys tautiečių.

„Gimtajame krašte“ rašyta, kad tautiečiai dabar gali įsigyti lietuviškų knygų paštu, tarpininkaujant „Tėviškėi“. Gal galėtumėte tai pakomentuoti plačiau?

Pastaraisiais metais gavome iš tautiečių nemažai nusiskundimų, kad norintys įsigyti vieną ar kitą Lietuvoje išleistą leidinį susiduria su nemažais sunkumais. Iš tikrųjų, norint išvežti atskirus leidinius į užsienį, reikia atlikti formalumus, būtent: sumokėti atitinkamą maito mokestį, gauti leidimą ir pan. „Tėviškės“ draugija nuo praėjusių metų rugpjūčio mėnesio sudarė tautiečiams galimybę leidyklų produkciją užsisakyti paštu. Tai reiškia, kad knygą ar kitą leidinį jie užsisako laišku per „Tėviškę“ ir, sumokėję nominalią jo vertę, visa tai gauna paštu. Įpakavimo, pašto bei maito išlaidas prisiėmė sau „Tėviškė“. Turū pasakyti, kad toks aptarnavimas susilaukė palankaus tautiečių įvertinimo. Per keletą mėnesių gavome virš 70 užsakymų. Išsiųstą daugiau kaip 300 knygų bei albumų. Didžiausią paklausą turi „Lietuvos TSR istorija“, V. Petkevičiaus „Paskutinis atgailos amžius“, A. Bieliausko „Vilniaus kalneliai“, Maironio „Raštai“ ir t. t.

„Gimtasis kraštas“ nuolat pranešinė, kokias naujas knygas ir albumus tautiečiai galės įsigyti paštu. Netrukus tautiečiai tokiu pat būdu galės įsigyti ir lietuviškos muzikos plokštelių. Todėl patariau sekti „Gimtojo krašto“ reklamą.

O ar bus kada nors galima įsigyti paštu videokasetes su įrašytais juse lietuviškais valzdais arba muzika? Manųčiau, kad jų paklausa būtų ne mažesnė negu knygų.

Su šiuo teiginiu visiškai sutinku. Videokasetės tampa neatskiriama žmonių kultūrinio gyvenimo dalimi. Jų dėka, sakyčiau, suartėja tautos, jų kultūra. Žymiai išsiplėčia galimybės geriau vieniems kitus pažinti. Turime ir mes „Tėviškėje“ nemažai tautiečių laišku, kuriuose prašoma atsiųsti kasečių su užrašais iš Lietuvos gyvenimo. Deja, tenka apgaildestauti, kad Lietuvoje kol kas neturime profesio-

nalaus centro, kuris ruoštų tokias kasetes. Iki šiol kasečių įrašai yra mėgėjų rankose, todėl jų gausumu, įvairove bei kokybe pasigirti negalime. „Tėviškė“ savo jėgomis yra paruošusi keletą dešimčių videokasečių, kurias kaip suvenyrus esame dovanoję atskiriems tautiečiams. Pradžiai padaryta, tačiau kol galėsime platinėti jas kaip knygas, kaip muzikos plokšteles, teks dar palaukti.

Mūsų spaudoje vis dažniau tenka skaityti apie emigracijoje gyvenančių tautiečių dovanotus Lietuvai paveikslus, archyvinės medžiagas ir pan. Tai, sakyčiau, savotiškas lietuviško turto sugrįžimas Lietuvon.

Labai svarbu, kad talentingų lietuvių sukurtas meninis turtas būtų saugomas tėvynėje ir būtų prieinamas visiems jos gyventojams. Išsivijioje turime nemažą būrį gabių žmonių dailininkų, rašytojų, muzikų. Deja, per ilgus pokario metus su jų kūryba galėjo susipažinti tik nedaug Lietuvos gyventojų. Gyvendami emigracijoje, jie neturėjo galimybių organizuoti didesnių parodų, leisti knygų didesniais tiražais. Tad džiugu, kad pagaliau vis daugiau šių žmonių supranta, kad būtent tokios galimybės yra Lietuvoje. Kaip minėjau, ne vienais turėjo progos tuop įsitikinti asmeniškai. Ir Lietuvoje, ir emigracijoje leidžiamoje lietuviškoje spaudoje buvo plačiai rašyta apie didelį pasisekimą turėjusias parodas Vilniuje, Kaune, Klaipėdoje, kurių autoriais buvo užsienyje gyvenantys dailininkai V. K. Jonynas, M. Stankūnienė, A. Krivickas, J. Račkus ir kt. Labai svarbu ir tai, kad jie suprato, jog jų kūryba gali būti išsaugota, atėities kartoms tik Lietuvoje. Todėl ir pradėjo plaukti į Lietuvą dėžės su vertingais paveikslais, knygomis, kita archyvine medžiaga. Šiandien jau

turime daugiau kaip pusantro tūkstančio išsivijioje gyvenančių dailininkų darbų. Šiomis dienomis vertingą dovaną iš JAV atsiuntė rašytojas A. Vaičiūlaitis. Jis papildė mūsų rašytojo V. Mykaloičio-

Putino memorialinio muziejaus ekspoziciją. Savo knygas Kaune esančiam Literatūros muziejui yra atsiuntę JAV gyvenantys rašytojai S. Santvaras, M. Gustaitis. Gražią lietuviškų medalių kolekciją savo tėvynei padovanojo Njujorke gyvenantis dailininkas V. Kašuba. Noriu pasakyti, kad tokios dovanos Lietuvoje laukiamos ir jos ras prideramą vietą mūsų istorijoje.

Ačiū Jums, pirmininke, už pašnekesį.

Dailininkas Rimas Bičiūnas.

Vilnis, 1988 m. gegužės 26 d.

DOVANA LIETUVOS KULTŪROS FONDUI

Buęs uolus Amerikos pažangiųjų lietuvių visuomenės judėjimo darbuotojas, „Laisvės“ ir „Vilnies“ rėmėjas Valys Bunkus, kaip žinia, anais metais grįžo į Lietuvą nuolatiniam gyvenimui. Neseniai Valys Bunkus Lietuvoje Kultūros fondui paaukojo 5 tūkstančius rublių žuvusių lakūnų Dariaus ir Girėno paminklui Lietuvoj statyt.

Nuotraukoje: Dovanos įteikimo metu (iš kairės) V. Bunkus, G. Tarvydas ir Č. Kudaba. Dovidio Figelio nuotr.

AR GALĖJO BŪTI KITAIP?

Vartydamas Brooklyno „Darbininką“, atkreipiau dėmesį į nedidelę, bet prasmingą žinutę. Beje, pasakysiu, kad tiek įdomesnių žinučių, straipsnių pastaruoju metu šiam pranciškonų savaitraštyje vis rečiau ir rečiau. Ši, pavadinta „Nelaimėjo rinkimų“, pasakoja, kad lietuvis Juozas Casperas nelaimėjo vykusių rinkimų į Bostono miesto tarybą. Brooklyno savaitraštis pastebi:

„Tai nesėkmė ne tik jo, bet ir visų vietos lietuvių kelyje į šio krašto politinį gyvenimą. Jo laimėjimui reikėjo daug didesnio išjungimo lietuvių ne tik darbu ir lėšomis rinkiminėje kampanijoje, bet taip pat geriau organizuotu ir platesniu įtaigojimu lietuvių kandidato naudai kitų tautinių mažumų ir savo draugų bei bendradarbių amerikiečių tarpe“.

Nepažįstu Juozo Caspero ir konkrečiai kalbėti, ar buvo jis vertas tos vietos Bostono miesto taryboje, ar ne — negaliu. Tačiau pats faktas labai jau būdingas lietuviškam gyvenimui! Tai toli gražu ne pirmas atvejis, kai lietuviškos kilmės kandidatas į kokį nors postą pralaimi. Pralaimi ten, kur gyvena daug lietuvių. Man štai ir gimsta nuodėminga mintis — o gal kaip tik todėl ir pralaimi, kad toje vietovėje yra DAUG LIETUVIŲ? Matyt, tarpusavio peštynės, tokios būdingos mūsų tautinėms organizacijoms, savaime persikelia ir į bendrą, jau amerikini, politikavimą... S

LAISKAS IŠ FLORIDOS

Plačiai žinomas Amerikos pažangiesiems lietuviams dailininkas Pranas Mockapetris, gyvenęs St. Petersburg, Floridoje, nors jau pergyvenęs 95-erius metus, bet gyvena pakilia nuotaika. Vis dar daug skaito, rašinėja, dar ir nupiešia vieną kitą paveikslą.

Šiomis dienomis P. Mockapetris laikraščio redaktoriui atsiuntė laišką, kuriame tarp kitko rašo:

Gerai, kad dar liko vienas kitas jaunųjų dienų draugas. Jeigu nebe-Vilnis, 1988 m. gegužės 26 d.

būtų jų, tai tikrai būtų liūdna gyventi.

Kaip žinote, mūsų Klubas vis dar gyvuoja ir išgražėjęs. Kai žmogus, nueini į Klubą, visur gražu, švaru. Tai dėka Klubo šeimininkų rūpestingumui. Laimingi, kad turime tokius kaip Stasį ir Valeriją Kuzmickus. Habalą su žmona nors nelietuviai, bet daug darbuojasi. Taip pat abu Brennan, Aleknus, Daraškiene, Repečkiene, Orientą su žmona, Šarkiūniene, Dobrow nors turi paliegusią žmoną, irgi talininkauja ir keletą kitų. J. Andriulienė dabar sunegalavusi širdimi.

Klubas — mums seniems žmonėms yra vieta kas savaitę pasimatyti, pašnekučiuoti. Beje, dar dainomis palinksmina ir choras, nors jau sumažėjęs. Helen Janulytė jam šauniai vadovauja. Todėl jai esame labai dėkingi.

Kaip matote, nenuobodžiaujame, veikiamė, krutame.

Apie save galiu tiek pasakyti. Pergyvenau 95-erius metus. Žinoma, gyventi nėra lengva sulaukusiam tokio amžiaus, bet gerų žmonių pagalba dar galima. Laikui praleisti daug skaitau, dar nupiešiu ir vieną kitą paveikslą...

Gaila, kad Jūsų žmonelę kankina visokios nelaimės. Linkiu judviem, mielieji draugai, geros sveikatos, daug ryžto redaguoti „Vilni“. Daug labų dienų visam laikraščio kolektyvui.

Frank Mack

LAISKAI IR PARAMA

Sveikinimas telegrama:

Nuoširdžiai sveikiname Gegužės Pirmosios proza, linkime „Vilnies“ redakcijos kolektyvui naujų kūrybinių laimėjimų, stiprios sveikatos ir laimės asmeniškame gyvenime.

Laikraščio „Tiesos“ redaktorius

A. Laurinčiukas
LTSR, Vilnius

Gavau iš „Laisvės“ pranešimą, kad „Laisvės“ jau nebebus, ir ragina užsisakyti „Vilni“, tai tą ir padarau. Siunčiu \$16 čekį metams.

Blanche Sved
Erie, Pa.

Aplankykite Lietuvą

Abiejų pažangiųjų laikraščių („Vilnies“ ir „Laisvės“) aktyvas šiemet organizuoja septynias turistines grupes vykti į Lietuvą. Kaip visuomet, grupės Vilniuje pasitiks Tėviškės draugija. Šių grupių turistai turės progą aplankyti savo gimtąsias vietas, pabuvoti su giminėmis, draugais bei pažįstamais.

Jau susitarta, kad visais kelionės reikalais rūpintųsi American Travel Service Bureau agentūra, 9727 S. Western Ave., Chicago, Ill. 60643, telefonas (312) 238-9787. Dėl daugiau informacijų kreipkitės į „Vilnies“ įstaigą, 3116 S. Halsted St., Chicago, Ill. 60608, telefonas (312) 842-7325.

Grupės išdėstytos sekamai:

Išvyks ir atvyks	Kur kiek naktų nakvos
Gegužės 24 Birželio 12	Maskvoje 2, Vilniuje 15, Maskvoje 1
Birželio 20 Liepos 9	Maskvoje 2, Vilniuje 15, Maskvoje 1
Liepos 5 Liepos 20	Maskvoje 2, Vilniuje 10, Maskvoje 2
Rugpj. 8 Rugpjūčio 29	Belgrade 1, Maskvoje 2, Vilniuje 15 Moscow 1, Belgrade 1,
Rugpj. 29 — Rugsėjo 12	Maskvoje 2, Vilniuje 10, Maskvoje 1
Rugsėjo 6 Rugsėjo 25	Maskvoje 2, Vilniuje 15, Maskvoje 2
Spalio 4 Spalio 19	Maskvoje 2, Vilniuje 10, Maskvoje 2

Kaštus

Pirma grupė iš Čikagos	\$2315.00, iš New Yorko	\$2205.00
Antra grupė iš Čikagos	\$2415.00, iš New Yorko	\$2305.00
Trečia grupė iš Čikagos	\$2150.00, iš New Yorko	\$2040.00
Ketvirta grupė iš Čikagos	\$2415.00, iš New Yorko	\$2305.00
Penkta grupė iš Čikagos	\$2150.00, iš New Yorko	\$2040.00
Šešta grupė iš Čikagos	\$2415.00, iš New Yorko	\$2305.00
Septinta grupė iš Čikagos	\$1825.00, iš New Yorko	\$1715.00

P.S. Kadangi lėktuvais keliauti kainos nėra pastovios, tai ir su šiomis grupėmis keliauti į Lietuvą, iškeliavimo metu, gali būti truputį brangiau ar pigiau.

Adm.

Gerbiameji:

Labai atsiprašu už pasivėlavimą apsimokėti už prenumeratą. Siunčiu \$30, tai yra už 1987 ir 1988 metus. Mano vyras mėgsta skaityti „Vilni“. Siuskite, mes laukiame.

Rutu B. Bacume
Boca Raton, Fl.

Gerb. „Vilnies“ adm.:

Prisiunčiu čekį už \$50. Tai bus už atnaujinimą prenumeratos 1988 metams; likusi parama laikraščio. Geriausi linkėjimai visiems laikraščio darbuotojams.

Kastė Rušinskienė
Brooklyn, N. Y.

Gerb. Draugai ir Draugės:

Cia rasite perlaidą \$40. Tai bus prenumerata ir auka „Vilniai“. Perlaida ir auka yra kanadiečio Jono Morkio.

Su geriausiais linkėjimais,

A. Ylienė
Toronto, Ont.

Friends,

Here is my check for \$25 for renewal of my subscription \$15 for the year and a \$10 donation. Sorry about the delay. If you see Mrs. Julia Marazas, please wish her well and recovery to health so she can be at work at Vilnis.

Stanley Aulaskas
Pittsburgh, Pa.

Enclosed is \$15 for the sub and additional \$10 as a donation. Vilnis lets me know of many friends who are scattered throughout the country and are still devoted to Vilnis principles.

August Sennet
Ashland, Oregon

Labą dieną, gerbiameji „Vilnies“ redakcija:

Gavau „Laisvės“ pranešimą, kad „Laisvė“ daugiau jau nebeegzistuos

SIMTOSIOS GIMIMO METINĖS

Savo laiku plačiai žinomi ir aktyviai pažangieji Martai Gužauskienė gegužės 13 d. sukako 100 metų. Dukros Anna Krisiken ir Emily White šimtamečiai savo motinai gegužės 8 d. buvo suruošusios šimtųjų gimimo metinių minėjimą su vaišėmis. Į minėjimą buvo sukvieta šimtųjų apie 50 artimųjų bei ilgamečių draugų bei pažįstamų.

Šimtamečiai M. Gužauskieni, išties, buvo ko pasidžiaugti sulaukusiai šimto metų, linkėjusiais jai ilgiausių metų svečiais ir dukromis, apdovanojusiomis jį šiuo pokyliu.

J. U.

JAUNIMO CENTRE LIETUVIŲ IŠ LIETUVOS SPEKTAKLIS

Šį sekmadienį ir pirmadienį, atvykusi iš Lietuvos Jaunimo teatro trupė į pasaulinį teatrų festivalį Čikagon, Jaunimo Centre lietuviams pasirodys su spektakliais taip, kaip pasirodė New Yorke lietuvių kultūros centre Zidinyje.

Kiekvieno doro lietuvių parcija Vilniaus jaunimiečius Jaunimo Centre pasitiktį kuo nuoširdžiausiai, apsididžiuoti jų triumfu pasaulio teatrų festivalyje.

S.

ir Jūs perimate jos skaitytojus. Gerbiameji, 10 metų buvau „Laisvės“ prenumeratė. Užsakydavau „Laisvę“ kam tik buvo įdomu ją gauti ir skaityti. Gaila, bet su nuoširdumu prašau būkite malonūs nenutraukite laikraščio užsiprenumeravusiems „Laisvę“. Būsiu Jūsų bičiulė. Siunčiu Jums naują skaitytoją į Lietuvą. Įdedu \$20 čekį.

Linkiu Jums sėkmės, bus malonu su Jumis bedradarbiauti.

Regina Trakimas
Worcester, Massachusetts

E. JOKUSKA LANKESI BRAZILJOJE

Edward Jokuska ir vėl buvo nuvykęs į Braziliją aplankyti savo seserų ir jų šeimų. Šį kartą vyko drauge su savo draugais amerikiečiais Rita ir Howard Gobernatz. Nuvykę viešėjo daugiau kaip dvi savaites. Namų grįžo gegužės 16 d.

Edvardui ši kelionė į Braziliją nebuvo pirma. Jo draugams Ritai ir Howardui buvo pirma pamatyti šį milžinišką tropikų kraštą. Pabuvoję daugmilijoniniame San Paulo mieste ir pavažinėję jo apylinkėse, grįždami namo buvo staptelėję keletui dienų ir įspūdingame Rio de Janeiro mieste.

Howard Gobernatz yra Čikagos požeminių traukinių sistemos inžinierius elektrikas. Todėl jam didžiausią įspūdį padarė San Paulo metro, daug tobulesnis už mūsų Čikagoje. Jo žmona Rita, matyt,

daugiausia domėjosi Brazilijos žmonių gyvenimu. Jos įspūdis — Brazilijoje labai ryškiai skiriasi žmonių klasės. Vieni labai turtingi, kiti labai neturtingi. Maisto atžvilgiu pragyvenimas Brazilijoje esąs daug pigesnis negu čia pas mus, bet tuo tarpu uždarbiai daug ir labai daug mažesni, nors ir vargingai, bet žmonės gyvena, verčiasi. Kalbant apie Brazilijos miestuose eismą — apsaugok dieve, anot žmonių posakio. —ka

NAUJA LIETUVIŲ TAUTINIŲ KAPINIŲ VADOVYBĖ

Pirm. — Julius Kuzas, vicepirm. — G. Lazauskas, sekr. — Motiejus Batutis, išd. — Robertas Sebastijonas, direktoriai — Petras Depser, Vytautas Jankus, Hilda Kuzienė, Bruno Matelis, Emma Petraitienė ir Rūta Simčnienė. Administratorius — Saulius Balsys.

IŠ LDS BOWLININKŲ TURNYRO DETROITE

Gegužės 13-15 dienomis Detroito vyko LDS 37-asis nacionalinis bowlininkų turnyras, į kurį buvo nuvykę ir žaidė nemaža čikagiečių iš Monarchs kuopos ir Northside. Žaidynės vyko du vakarus ir viena popietę. Sekmadienį, gegužės 15 d. Holiday Inn restorane vyko turnyro užbaigimo banketas, kuriame, be kitko, laimėtojai buvo apdovanojami prizais.

Maloniausia buvo žaidynių metu bei bankete susitikti seniai matytus iš toli atvykusius, vieną net iš Kalifornijos, pažįstamus. Kaip ankstesni, taip ir šis turnyras eldiečius suvedė dar į artimesnę asmenišką pažintį. O tai labai svarbu tokie suėjimai, ypač čia gimusiems ir augusiems amerikiečiams lietuviams, einantiems savo tėvų pėdomis LDS sąjūdyje. Bowleris

W. MURELIO PELENUS ATSIUNTE ČIKAGON

Telefonu iš Pensilvanijos Daratėlė Murelienė pranešė, kad savo velionies vyro Walterio Murelio pelenus pasiuntė Čikagon, kur Lietuvos Tautinėse kapinėse gegužės 17 dieną buvo palaidoti Murelių šeimos sklype prie motinos kapo.

Be to, Daratėlė papasakojo, kad jai su sveikata nelabai kas. Turbūt, dėl kraujo žemo spaudimo ją suima svaiguliai. Neseniai kritusi ir pusėtinai susižalojo, tad dabar turi vaikštinėti pasiramščiuodama "walkeriu". Namų ruošos darbus jai ateina padėti "social worker" mergina, apsipirkti padeda geri kaimynai. Apgailėstavo moteris, kad ji pati negalėjo savo mylimo vyro pelenus atvežti į Čikagą ir palaidoti. J.

LIŪDNAS PRISIMINIMAS AUGUSTO IR MARYTĖS GELBUDŲ

Augustas Gelbuda

1882-VIII-28—1951-XI-1

Gimė Lietuvoje, Kelmaninių km., Balbieriškio par.

Marytė Avietaitė Gelbudienė-Bagdon

1890-IV-17—1959-VI-12

Gimė Lietuvoje, Kalvarijos valsč.

Priklausė prie Ex-Mainierių klubo ir choro, Lietuvių Moterų Kultūros klubo, Lietuvių Dailės ir Dramos klubo.

Mes dėkingos ir labai laimingos, turėjusios tokius pažangius tėvelius, kurie per visą savo subrendusį gyvenimą rūpinosi žmonių liaudies gerove ir veikė dėl šviesesnės ateities darbo žmonėms. Mes bandysime sekėti jų pėdomis.

Lai jie ramiai ilsisi Lietuvos Tautinėse kapinėse tarp giminų ir senų draugų.

Dukterys — NELLIE DE SCHAAP (LOUIS),
DELLA KENT (DAN) ir šeima

MEMORIAL DAY

Mirusiųjų pagerbimo iškilnės Lietuvos Tautinėse kapinėse įvyks gegužės 29 d., sekmadienį, 11 val. ryto.

- Amerikos legionierių Don Varnas Postas dalyvaus eisenoje ir pagerbs už laisvę žuvusius karius.
- Giesmių programą atliks operos solistas Algirdas Brazis ir Petro Zalubos dūdų orkestras, kuris dalyvaus ir iškilmingoje eisenoje.
- Pagrindinę kalbą pasakys lietuviams žinomas Chicagos veikėjas advokatas Edward Vrdolyak.
- Iškilnėse su vėliavomis dalyvauti kviečiami šauliai, Neolituantai, skautai ir kitos organizacijos.

Visi Chicagos ir apylinkių lietuviai kviečiami gausiai dalyvauti.

Prašome visus dalyvius pavaikščioti po šias gražias kapines, apžiūrėti puikius paminklus, prisiminti savo artimuosius.

Kapinių pareigūnai suteiks jums pageidaujamą informaciją.

LITHUANIAN NATIONAL CEMETERY — Lietuvos Tautinės Kapinės —

8201 SO. KEAN AVENUE JUSTICE, ILLINOIS 60458
PHONE: 458-0638

Liūdnas prisiminimas mirusiųjų

Su gilia pagarba ir liūdėsiu prisimename vis as mūsų mirusias klubo nariš, kurie prisidėjo įsteigti ir dalyvauti klubo veikloje už taiką ir pažangą.

Reiškiame gilią užuojautą artimiesiems.

AMERIKOS LIETUVIŲ MOTERŲ KULTŪROS
DRAUGIJOS VALDYBA ir NARĖS

DORCHESTER, MASS.

LIŪDNAS PRISIMINIMAS

Uršulė Kavoliūnienė

Mirė 1959 metais gegužės 31 d.

Liūdnai ir širdj veriančiai praslinko 29 metai.

Su neūžgydoma širdgėla prisimename brangią mamytę. Niekad nepamiršime jos motiniškos globos, jos atsidavimo mūsų gerovei, nors žinome, kad tas jau mums žuvo amžinai.

Liūdi,
Duktė — JULIA
Sonus — VIKTORAS

LIŪDNAS PRISIMINIMAS MANO VELIONIŲ VYRŲ

Domininkas Mikužis mirė 1962 metų kovo 19 d., sulaukęs 74 metų. Joseph Butkis mirė 1972 metų gegužės 20 d., sulaukęs 75 metų. Abu guli palaidoti Lietuvos Tautinėse kapinėse.

Jau praslinko daug metų, kai netikėtai jie atsiskyrė iš gyvųjų tarpo, bet jie tebėra mano mintyse ir širdyje.

ANTANINA BUTKIS
La Grange, Ill.

Vilnis, 1988 m. gegužės 26 d.